Censorvejledning for dansk på HF

Gældende fra maj 2009

INDHOLD

		SIDE
1	**FORORD**	**3**
2	**PRØVEN I SKRIFTLIG DANSK**	**4**
	• **GENRERNE**	**5**
	• **LÆSERFORUDSÆTNINGER**	**6**
	• **OPGAVEFORMULERINGERNE**	**6**
3	**BEDØMMELSESKRITERIER**	**7**
4	**NY KARAKTERSKALA**	**8**
5	**TRE EKSEMPLER PÅ EKSAMENSBESVARELSER**	**9**
6	**BEDØMMELSE AF DE TRE BESVARELSER**	**18**
BILAG 1	**KURSISTVENLIG OVERSIGT OVER PRØVEGENRERNE I SKRIFTLIG DANSK**	**27**
BILAG 2	**JUSTEREDE OPGAVEFORMULERINGSARK TIL TIDLIGERE UDSENDTE SÆT**	**29**

- maj 2006 (2HF061-DAA)
- august 2006 (2HF062-DAA)
- maj 2007 (2HF071-DAA)
- maj 2008 (2HF071-DAA

1. FORORD

Nærværende censorvejledning præsenterer den skriftlige prøve i dansk på HF, som prøven ser ud efter justeringen med virkning fra den skriftlige sommereksamen, maj 2009.

I det følgende beskrives og begrundes justeringen, ligesom bedømmelseskriterierne og karakterskalaen behandles. Censorvejledningen rummer desuden et afsnit, hvor 3 autentiske besvarelser, en for hver af de genrer, som prøven i skriftlig dansk består af fra maj 2009, bedømmes. Bedømmelserne er formuleret af opgavekommissionens formand, Anders Østergaard, med væsentlige bidrag fra kommissionens øvrige medlemmer, Niels Hjølund Pedersen, Anette Winge og Karin Breinholt.

Bilagsmaterialet rummer dels en kursistvenlig beskrivelse af prøvegenrerne i skriftlig dansk på HF, dels justerede opgaveformuleringsark til fire af de seneste års opgavesæt i skriftlig dansk. Tanken er, at lærere kan udprinte disse ark og bruge dem i undervisningen sammen med de eksisterende opgavehæfter.

Susan Mose (fagkonsulent)

2. PRØVEN I SKRIFTLIG DANSK

Prøven i skriftlig dansk på HF har til formål at måle eksaminandens *færdighed i at anvende danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder*. Eksaminanden skal samtidig demonstrere *kommunikations- og mediebevidsthed* i forbindelse med, at der skrives til en bestemt målgruppe, som er enten HF-kursister, avis- eller tidsskriftlæsere.

Prøvekonceptet blev udviklet i forlængelse af den nye læreplan i dansk på HF. Baggrunden skal findes i mange års censorrapporter, der pegede på om en udpræget forskel på den danske stil som hhv. intenderet og praktiseret genre. Ifølge de årlige tilbagemeldinger fra de skriftlige censorer har en relativ stor del af eksaminanderne udvist markante mangler med hensyn til centrale danskfaglige færdigheder som analyse og fortolkning, redegørelse og diskussion eller beherskelse af essaygenren. Mange kursister har ikke i tilstrækkelig grad vist evne til at skelne mellem, hvornår de på den ene side gengiver en teksts synspunkt på et emne og på den anden side fremlægger egne overvejelser. Når en opgave har stillet krav om at analysere eller redegøre, har mange kursister svaret med at referere. Når en opgave har stillet krav om at diskutere en række synspunkter, har svaret ofte været en erklæren sig enig eller uenig i disse. Censorer har endvidere vedholdende fremført den kritik, at HF-besvarelserne for så vidt angår den skriftlige fremstilling lå på et for lavt niveau med mange forstyrrende sprogfejl og med uklare genrer. I forlængelse af disse erfaringer har bestræbelsen været at udarbejde opgaveformuleringer, der i højere grad end tidligere stiller ekspliciterede krav til genre og danskfagligt kernestof. Intentionen bag ændringerne er, at kursisternes besvarelser skal kvalificeres ved i højere grad at være målrettede og fokuserede og ved, at det indhold, der formidles, den viden og de metodiske færdigheder, der demonstreres, i højere grad er danskfaglige, altså er udtryk for, at eksaminanden har gennemført et undervisningsforløb i dansk på A-niveau.

Justering med virkning fra maj 2009

De første opgavesæt efter ny ordning så dagens lys i sommeren 2006. Siden da er opgavetyperne blevet debatteret af dansklærere. Der har været rettet en del kritik mod kompleksiteten i opgavesættene. Denne kritik afspejler sig også i Evalueringsinstituttets (EVA) rapport om danskfaget på HF, som blev offentliggjort i foråret 2008. EVA peger på to konkrete tiltag, som kunne forbedre prøven:

> *Det er vigtigt at kravene til genrer og målgrupper ikke bliver så komplekse, at de virker som en blokering for kursisterne i forhold til at gå i gang med at skrive. Det bør derfor overvejes at reducere genrerne til tre, ved fx at lade den introducerende artikel udgå. Desuden vil det lette på formkravene hvis alle tekster forudsættes ukendt af adressaten.*

På baggrund af disse anbefalinger samt dialog med dansklærere og det faglige miljø er følgende justeringer gennemført med virkning fra maj 2009:

- Genrerne reduceres fra fire til tre
- Læserforudsætningerne harmoniseres - tekstmaterialet skal nu i alle opgaver forudsættes ukendt for modtageren

Nedenfor uddybes disse to justeringer.

Genrerne

Fra maj 2009 vil følgende tre genrer være repræsenteret i opgavesættene:

- Det analyserende oplæg
- Den introducerende artikel
- Den argumenterende artikel

De to første genrer er bevaret, mens den kommenterende og den diskuterende artikel er fusioneret til den argumenterende artikel. Ved at slå den diskuterende og den kommenterende genre sammen til en argumentationsgenre skabes der mulighed for, at kursisten både kan opfordres til at fremlægge andres meninger afbalanceret og selv tage stilling og begrunde sit standpunkt nærmere. Herved overflødiggøres den noget flydende grænse mellem den diskuterende genres fremlæggelse af (mest) andres og (i mindre grad) egne synspunkter samt den kommenterende genres fremlæggelse af (mest) egne og (i mindre grad) andres synspunkter i de artikler, som skal behandles.

Når det ikke, som foreslået af EVA, er den introducerende artikel, der er udgået, skyldes det flere faktorer. Den introducerende artikel er den mest markante genrefornyelse i reformen, og det er den genre, der mest direkte og vedholdende sætter formidlingsaspektet i centrum. Hele konceptet i den skriftlige eksamen efter reformen lægger op til denne genre, da hæfternes temaer er danskfaglige emner, som der oplagt kan skrives introducerende artikler om. Genren knytter på den måde også fint an til den daglige undervisning – kursisterne kan direkte bruge deres viden fra undervisningen. Samtidig er det den mindst akademiske af de fire genrer og den, kursisterne med størst sandsynlighed vil få brug for efter skolen, både mundtligt og skriftligt. De har også forholdsvis let ved at tilegne sig den. Dette afspejler sig tydeligt i kursisternes præstationer. Til sommereksamen i 2008 var karaktergennemsnittet for den introducerende artikel 5,42, mens det var henholdsvis 4,58 og 4,81 for det analyserende oplæg og den diskuterende artikel (baseret på optælling af 100 hold). Samme mønster gjorde sig gældende ved sommereksamen i 2007. Kursisterne laver altså gode præstationer i denne genre.

I alle tre opgavetyper gælder det, at eksaminanden skal skrive om et danskfagligt emne ved at behandle en særtekst under inddragelse af fællesmateriale. Men de tre opgavegenrer har hver deres særpræg:

Det analyserende oplæg har som sin kerne analyse og fortolkning, med anvendelse af relevant danskfaglig terminologi. I centrum står analysen af en tekst fra hæfte 2, men analysen sættes ind i en bredere kontekst, som emnet angiver, og med inddragelse af dele af teksterne fra hæfte 1. I modsætning til, hvordan et mundtligt oplæg ofte opfattes, er der her tale om, at kursisterne skal formidle i sammenhængende, afrundet prosa. Det er ikke tanken, at det skal munde ud i en række spørgsmål til holdet, ej heller, at besvarelsen skal rumme direkte læserhenvendelser.

Den introducerende artikel henvender sig til en modtagergruppe, der ikke kender noget til emnet i forvejen. Artiklen skal skabe interesse for emnet, præsentere det og give overblik over det, eksempelvis ved at tage udgangspunkt i noget konkret, enkelt og interessant og derfra gradvist bevæge sig frem mod en mere abstrakt og sammensat oversigt over emnet.

Den *argumenterende* artikel giver et overblik over en given problemstilling ved at gøre rede for synspunkterne og evt. argumentationsformen i en eller flere tekster. På denne baggrund diskuterer eksaminanden synspunkterne og perspektiverer dem. En perspektivering kan gå ud på at vise konsekvenser af et synspunkt, evt. med en henvisning til tekster eller personer. Eksaminandens egen holdning kan inddrages i diskussionen, men det er ikke et krav.

Man kan danne sig et overblik ved hjælp af disse stikord til de tre genrer:

ANALYSERENDE OPLÆG	**INTRODUCERENDE ARTIKEL**	**ARGUMENTERENDE ARTIKEL**
Analysere og fortolke Anvende fortolkningen til at belyse emnet	Skabe interesse for emnet Præsentere og skabe overblik over emnet	Redegøre for og eventuelt sammenligne synspunkter Debattere synspunkterne og perspektivere dem

De anvendte stikord skal tages med en del forbehold og giver naturligvis ikke en udtømmende beskrivelse, men de kan bruges som en tommelfingerregel for de tre genrers grundpræg.

Læserforudsætninger

Formidlingssituationen har, hvad angår lærerforudsætninger, varieret fra opgave til opgave. Dette er af mange lærere blevet opfattet som unødigt indviklet for kursisterne. Kritikken imødegås i forlængelse af EVAs anbefaling således, at kursisterne for fremtiden altid skal behandle tekstmaterialet på en måde, hvor det ikke er en forudsætning, at læseren har kendskab til det eller har det foran sig. Det er håbet, at denne justering vil styrke kursisternes bevidsthed om, at de aldrig skal formidle i en form, der virker indforstået for modtageren.

Opgaveformuleringer

Opgaveformuleringerne er bygget op, så der er en sammenhæng mellem emne, genre og medie. En analyse og fortolkning af H.C. Andersens *Springfyrene* hører eksempelvis naturligt sammen med et oplæg til en HF-klasse om eventyrgenren og passer dermed til den analyserende genre. En argumenterede artikel om sproglig manipulation og newspeak kunne nærliggende optræde i en avis. En introducerende artikel om sproglige nydannelser i dansk er derimod mere oplagt til et almenkulturelt tidsskrift. Det betyder, at censorer og lærere ikke behøver at være specielt opmærksomme på, om kursisterne rammer rigtigt i fx forskellen på en avis- og en tidsskriftsartikel. Det vil primært være et spørgsmål om emnet, og grænserne er jo flydende: Selv om avisartiklen typisk er mere aktuel og udadvendt samfundsforandrende end tidsskriftsartiklen med dens ofte mere tidløse og nuancerende præg, kan eksempelvis mange typiske tidsskriftsartikler om almenkulturelle emner i praksis optræde i en avissektion. Helt centralt er

det, at afsenderen i begge tilfælde er en HF-kursist. Derfor bliver spørgsmålet om, hvilken konkret avis man skal have i tankerne, også uvæsentligt.

Af opgaveformuleringerne fremgår det, at besvarelserne skal omfatte dels en behandling af den respektive særtekst i hæfte 2, dels inddragelse af dele af materialet fra hæfte 1. Det forventes, at arbejdet med særteksten indgår med vægt i alle opgavetyper. Når opgaveformuleringen kræver inddragelse af "dele af materialet i hæfte 1", er det tilstrækkeligt, hvis kursisten nævner og inddrager én tekst eller ét billede. Det er ikke omfanget, der tæller, men om inddragelsen begrundes og bidrager væsentligt til emnebehandlingen.

3. BEDØMMELSESKRITERIER

De fire hovedkriterier kan opstilles således:

- *Skriftlig fremstilling:* formulering, sprogrigtighed, tegnsætning, syntaks, genre, fokus, opbygning, sammenhæng, progression
- *Formidling:* kommunikation, mediebevidsthed, vinkling, modtagerrettethed
- *Emnebehandling:* opgavebesvarelse, omfang, stof, indholdsmæssig tyngde, grundighed, relevans
- *Faglig tyngde:* relevant teori, viden, metode, begreber

Disse fire bedømmelseskriterier udpeger fire kategorier for vurderingen af en besvarelse: form, formidling, indhold og faglig tyngde, men der må altid foretages en samlet afvejning af alle fire kriterier, en helhedsvurdering af besvarelsen.

Det er afgørende, at der i bedømmelsen tages hensyn til den konkrete formidlingssituation, og at sprog, opbygning, vinkling, indholdsmæssig tyngde, teori, metode og begreber hele tiden vurderes i forhold til, hvad der er relevant og rimeligt i fx en avisartikel. Eksempelvis bør sproget bedømmes ud fra, om formuleringerne er hensigtsmæssige i den givne kommunikationssituation. Det trækker fx ned, hvis man skriver: "Jeg har valgt denne opgave, fordi jeg altid har interesseret mig for…", fordi det hverken hører hjemme i et oplæg eller i en artikel. Smarte formuleringer med halve sætninger eller ordleg ("Kan Helle Helle skrive skrive?") kan man finde i en del autentiske artikler, og det må afhænge af konteksten, om det trækker besvarelsen op eller ned. Det er udmærket med sproglig appel i den udstrækning, den nuancerer eller formidler indholdet, fx hvis man opfindsomt leger med sproget som pointe i en besvarelse om sproglige nydannelser. Læseren må imidlertid ikke bringes i tvivl om, hvorvidt eksaminanden kan formulere sig i overensstemmelse med retskrivningsreglerne i dansk.

Det fjerde kriterium, den danskfaglige tyngde, spiller en stor rolle i fx det analyserende oplæg, hvor man må forvente en metodisk tekstanalyse og fortolkning med termer fra undervisningen, mens fx en introducerende artikel på dette punkt typisk vil have et mindre tekstanalytisk præg. Men da alle opgaveemnerne ligger inden for fagets stofområde, skal der altid demonstreres et danskfagligt niveau i form af fornøden viden, tekstlæsning og systematik mv. Der stilles ikke krav om anvendelse af bestemte litteraturteoretiske metoder, men om en metodisk struktureret

tilgang til stoffet. Det er således muligt at demonstrere analytiske færdigheder gennem et prioriteret og kommenteret referat, mens de højeste karakterer normalt tillige kræver inddragelse af en faglig terminologi.

I bedømmelsen spiller det ligeledes en central rolle, om kursisten har ramt den rigtige genre og dermed opfylder den grundlæggende hensigt med formidlingen.

4. NY KARAKTERSKALA

I undervisningsvejledningen til dansk på HF finder man en angivelse af, hvilke krav der stilles i skriftlig dansk for at opnå tre af de syv nye karakterer, nemlig 12, 7 og 02:

Karakteren 12:

- Sproget er velformuleret, præcist, nuanceret og korrekt, med ingen eller uvæsentlige fejl. Fremstillingen er argumenterende, genrebevidst og velstruktureret med såvel fokus som progression.
- Der demonstreres en høj grad af formidlings- og mediebevidsthed samt evne til at kommunikere hensigtsmæssigt.
- Emnebehandlingen, herunder behandlingen af det inddragne tekstmateriale, er udtømmende i forhold til kommunikationssituationen og tilstrækkeligt veldokumenteret med ingen eller kun uvæsentlige mangler.
- Der demonstreres fremragende anvendelse af relevant danskfaglig viden, metode og terminologi samt stor sikkerhed i at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte.

Karakteren 7:

- Sproget er præget af sikkerhed i syntaks, præcision og sprogrigtighed, men med flere mindre væsentlige fejl. Fremstillingen savner grundighed i argumentation og i nogen grad genrebevidsthed, men har i tilfredsstillende grad fokus og sammenhæng.
- Der demonstreres i nogen grad formidlings- og mediebevidsthed samt evne til at kommunikere hensigtsmæssigt.
- Emnebehandlingen, herunder behandlingen af det inddragne tekstmateriale, har flere mangler og savner i nogen grad tilstrækkelig dokumentation.
- Der demonstreres god anvendelse af relevant danskfaglig viden, metode og terminologi samt evne til at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte.

Karakteren 02:

- Sproget er præget af tilstrækkelig sikkerhed i syntaks og sprogrigtighed, men med adskillige tyngende fejl og manglende præcision. Fremstillingen savner argumentation og har kun i tilstrækkelig grad fokus og sammenhæng.
- Der demonstreres i ringe grad formidlings- og mediebevidsthed samt evne til at kommunikere hensigtsmæssigt.
- Emnebehandlingen, herunder behandlingen af det inddragne tekstmateriale, er meget mangelfuld, men dog tilstrækkelig.
- Der demonstreres usikkerhed i anvendelse af danskfaglig viden, metode og terminologi.

Man kan i praksis angive tre hovedområder for karakterer til bestående besvarelser med disse stikord vedrørende de fire bedømmelseskriterier:

Karakterniveau	**02 – 4**	**7**	**10 – 12**
Skriftlig fremstilling	Fungerende	Sikker	Nuanceret
Formidling	Fungerende	Tilfredsstillende	Målrettet
Emnebehandling	Tilstrækkelig	Tilfredsstillende	Omfattende/grundig
Faglig tyngde	Refererende	Metodisk	Nuanceret

Der er nok tale om gummiord, som skal kunne dække en lang række forskellige besvarelser, men tilsammen kan de forhåbentlig give et indtryk af de grundlæggende forskelle på de 3 hovedområder.

Alle fire bedømmelseskriterier indgår altid, og selv om de ofte følges ad, så eksempelvis en nuanceret og målrettet form typisk ledsages af et dybdegående og nuanceret indhold, er det i praksis langt fra altid tilfældet. Når et flydende og fejlfrit sprog ledsages af en misforstået eller overfladisk emnebehandling, må bedømmeren ud i en konkret helhedsbetragtning, som omhyggeligt vejer de positive elementer op mod de negative.

5. TRE EKSEMPLER PÅ EKSAMENSBESVARELSER

Nedenfor gengives tre autentiske besvarelser og efterfølgende en bedømmelse af dem. Besvarelserne stammer alle fra sommereksamen, maj 2008: 2HF081-DAA. Alle besvarelser er her anonymiseret og linjenummereret. Ved udvælgelsen er det sikret, at alle tre opgavetyper er repræsenteret, og at besvarelserne samtidig udviser forskellige grader og typer af målopfyldelse. Det er selvsagt ikke muligt med blot tre stile at dække hele variationsspektret. Vi har ikke medtaget et eksempel på den desværre ikke helt sjældne type besvarelser, som sprogligt er så mangelfulde, at de dumper allerede på dét kriterium. I stedet har vi valgt eksempler, hvor bedømmelsen kræver en mere sammensat afvejning i forhold til de fire sæt bedømmelseskriterier på hf (jf. ovenfor s. 7): *Form* og *formidling*, som begge kan siges at vedrøre besvarelsens 'hvordan?', *indhold* og *faglig tyngde*, der tilsammen kan kaldes dens 'hvad?'. Et væsentligt formål med dette afsnit i vejledningen er således at give konkrete eksempler på de overvejelser og balanceringer af del- og helhedsvurdering, som enhver bedømmer uundgåeligt må foretage, både ved eksamen og i det daglige arbejde, om end normalt selvfølgelig i kortere form, end det sker her.

Sættets tekstmateriale:

Fællestekster
1. Jonathan Wichmann: Kunsten at tale godt Weekendavisen 7.9.2007)
2. M.C. Lyngsie: Brandtale til Kammeraterne (1.5.1925)
3. Berit Holbek Jensen: En krig om ord (Flensborg Avis 19.12.2006)
Billede: Erik Henningsen: Brandtaler paa Fælleden (Maleri,1899)

Særtekster
4. Hans Kirk: af: *Daglejerne* (1936)
5. Ulla Dahlerup: Tale på Dansk Folkepartis landsmøde 2003
6. Jens Lenler: Med andre ord (Politiken 23.4.2006)

Tema
Hæfte 1 og 2 handler om, hvordan man kan bruge sproget til at påvirke, herunder til at overbevise eller manipulere. Materialet giver eksempler på og diskuterer sprogbrug og retoriske virkemidler, bl.a. i politisk sprog.

Opgaveformuleringer
Du skal besvare én af opgaverne 1-3. Anfør opgavens nummer, og formuler en overskrift som led i din besvarelse.
Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere

Opgave 1
Skriv et analyserende oplæg til et hf-hold om, hvordan taler kan virke på modtagerne.
Som en del af besvarelsen skal du analysere og fortolke uddraget af Hans Kirks roman (tekst 4).
Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 2
Skriv til et almenkulturelt tidsskrift en introducerende artikel om retoriske virkemidler.
Som en del af besvarelsen skal du redegøre for centrale virkemidler i Ulla Dahlerups tale (tekst 5).
Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 3
Skriv til avisen en argumenterende artikel om sproglig manipulation.
Som en del af besvarelsen skal du gøre rede for de centrale synspunkter i Jens Lenlers artikel (tekst 6).
Desuden skal du debattere og perspektivere synspunkterne.
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1

Der er grund til at bemærke, at besvarelserne jo er skrevet før den justering af eksamen, som er beskrevet i denne vejledning. Det betyder, at to forhold må medtænkes ved læsningen af stile og bedømmelser: 1. Vedrørende læserforudsætninger: Mens tekstmaterialet nu i alle opgaver forudsættes ukendt for modtageren, gælder der for disse besvarelser forskellige forudsætninger ved den enkelte opgave. Det har en vis, om end begrænset, praktisk betydning for vurderingen af besvarelse A. 2. Vedrørende genrer: Den oprindeligt stillede opgave til besvarelse C er en 'diskuterende artikel' – en opgavegenre, som jo nu er fusioneret med 'kommenterende artikel' til 'argumenterende artikel'. Som vi nærmere forklarer i bedømmelsen, har besvarelsen imidlertid så markante træk af begge de fusionerede genrer, at den med de nødvendige forbehold udmærket kan gælde som eksempel på den nye genre.

Besvarelse A

Et analyserende oplæg til et hf-hold:

Hvordan påvirker taler folk?

Retorik er det, at fremstille et emne på en velformuleret og overbevisende måde. En talekunst og en veltalenhed kan gøre dette. En tale kræver retorik for at kunne overbevise. Men hvad kræver retorik og på hvilken måde, kan man få en tale til at virke overbevisende? Hvordan påvirker talte påvirke folk? Det er det, dette oplæg vil handle om.

Først vil jeg kort redegøre for sproglige virkemidler. På denne måde vil jeg forklare, hvordan taler kan påvirke modtagere ud fra teksterne, "Kunsten at tale godt", tekst l, og "En krig om ord", tekst 2, i det udleverede hæfte. I disse tekster er nemlig omtalt forskellige måder, man kan bruge formidling til at virke overbevisende, og hvordan man fremstiller en tale på bedst mulige vis.
Derudover vil jeg, for at give et indblik i hvordan en tale kan virke, analysere talen af M.C. Lyngsie "Brandtale til kammerateme", som jeg forudsætter I har læst. Jeg vil derefter ud fra et uddrag af Hans Kirk, "Dagplejerne", analysere på en tale, og kigge nærmere på hvordan de folk, der modtager talen, bliver påvirket af den.
Til sidst vil jeg sammenfatte ovenstående og give et billede af, hvordan taler i bund og grund kan påvirke en modtager, og måske vende op og ned på synspunkter og holdninger.

Formidling er vigtig i forbindelse med taler. Man skal henvende sig til den modtager man opsøger på et sprogniveau, som modtageren forstår. Hvis man f.eks. i en børnehave og taler "voksen-sprog" til børnehavebørnene, kan de ikke forstå, hvad det egentlig er, man ønsker at fortælle dem.
Associationspræget sprog, er godt for forståelsen. Metafor og billedsprog kan skabe associationer, og er dermed med til at fremme forståelsen. Med associationspræget sprog, er det let for modtageren at sætte sig ind i det omtalte emne, evt. sympati: "Nåh, hvor er det synd for ham", kan gøre at folk er mere tilbøjelige til hoppe med på det talte.
Gentagelser er også et virkemiddel i taler. Gentagelser gør, at man bedre husker det sagte og sørger for, at det sætter sig fast når talen er slut.
Positivt ladede ord og negativt ladede ord, er med til at farve en tale, eller en historie for den sags skyld. I Berit Holbek Jensens tekst, "En krig om ord", fremviser hun en tydelig kontrast: "Går man ind for abort, taler man om "kvinders ret til at bestemme over sin egen krop". Modstanderne kalder det for "retten til at slå liv ihjel."(1). Den første, "kvinders ret til at bestemme over sin egen krop", er meget positiv i forhold til "retten til at slå ihjel".
Altså er sproglige virkemidler med til, at virke overbevisende i en tale til en modtager. Som Berit Holbek Jensen siger, møder vi f.eks. kun politikere gennem TV, hvor de taler i de såkaldte "punchlines". Her skal virkelig udtænkes og farves, hvad der skal siges, for at få "solgt" sin tale bedst muligt. Derfor er det vigtigt, at man tænker over, hvad der egentlig bliver sagt i en tale. Hvad bliver gjort positivt, og hvad bliver gjort negativt? Hvad er realistisk og hvad er ikke?
Retorik er vigtig for personer, som er talere. Journalisten Wichmann, skrev en artikel i

Weenkendavisen 7. september 2007, om to kvindelige retorikere, der mødtes på en cafe og talte sammen om "den retoriske treenighed", som Aristoteles' påfund. Aristoteles sagde: "Al god retorik handler om, at have den rette balance mellem tre parametre (2). De tre parametre er 1) *Ethos*, som er den personlige troværdighed, 2) *Logos*, som er fornuften, det intellektuelle og 3) *Pathos*, det følelsesfulde. Disse tre parametre, kan man også kalde virkemidler. De to retorikere taler om de tre elementer, som er utrolig vigtige for hinanden, for at en tale kan fungere som overbevisende, tillidsfuld og ægte. "Selv den stærkeste ethos skal suppleres med logos for at batte noget politisk" (3). Altså skal en god tale indeholde tilstrækkeligt af de tre parametre. De to retorikere taler om, den sproglige tale i forbindelse med politikere. Som eksempel er Naser Khader, fra partiet Ny Alliance, der menes at have for meget af den personlige troværdighed. Pia Kjærsgård fra Dansk Folkeparti, er brugt som eksempel for en demokrat med for meget Pathos, det følelsesladede, og for lidt logos, fornuften; "Hun er på mange måder en rigtig god formidler. Hun kan være konkret; hun kan være direkte, hun kan forsøge at være snusfornuftig. Men hvis man grundlæggende tvivler på hendes karakter, så nytter det ikke noget". Så det, at kunne virke personligt troværdig, fornuftig og følelsesladet er vigtig for, at danne formidling der bliver fanget og kan overbevise modtageren. Jeg har valgt, at vi nu skal analysere en tale, for at vi kan få et indblik i hvordan virkemidlerne i taler bliver brugt. Denne analyse bliver af tekst nr. 2 af M.C. Lyngsie: "Brandtale til Kammeraterne", som i har læst på forhånd. Teksten er et uddrag af en tale til arbejderne i Nykøbing Falster fra 1. maj 1925 under en arbejdskonflikt. M.C. Lyngsie var formand for Dansk Arbejdermandsforbund. 1. maj er arbejdernes kampdag, og M.C. Lyngsie taler til arbejderne, mod de borgerlige og deres aviser. Han taler til og med arbejderne, der ikke længere vil finde sig i den måde medierne pakker arbejderne væk. Arbejderne vil kæmpe for at få del i magten, komme længere op og få lige rettigheder. Hvis man skal kigge på logos., ethos og pathos i forbindelse med teksten, kan man se i hans udtale; "Jeg ved, hvad jeg gør, og jeg ved, hvad jeg vil, jeg ved, hvad vore Folk de kan" (4), at han benytter alle tre parametre. "Jeg ved, hvad jeg gør" er ethos, den personlige troværdighed. Han overbeviser om, at han har tjek på, hvad han har gang i. "Jeg ved, hvad jeg vil" er logos, fornuften, han har stadig tjek og overblik over situationen. Sidst men ikke mindst, "Jeg ved, hvad folk de kan" er pathos, den følelsesladede, han ved faktisk også hvad folk kan og har lyst til. Han rummer alle tre parametre og har folk med sig. Bifaldene og enigheden, som kommer fra arbejderne, kan vise at arbejderne, han taler til, virkelig er med. Det er tydeligt, at han viser han står på fast grund, og er ikke villig til at stå af for de borgerlige. Han kæmper for sagen, og det er en måde, at virke overbevisende overfor arbejderne. Sproglige virkemidler, M.C. Lyngsie ellers har benyttet sig af, er at holde sig på lige fod med folket. " ... Ja, men vi skal give dem en huskekage"(5). Ordet "vi" gør, at han ligestiller sig selv med arbejderne. M.C. Lyngsie benytter sig også af positivt ladede ord og negativt ladede ord, og man er ikke i tvivl om, at de borgerlige og deres aviser er pålagt negative ord, mens de selv, som arbejdere, er fightere. Altså er hans overbevisende faktor, at han virkelig står inde for, hvad han siger og det lyder nærmest til, at han er villig til at dø for sin sag.

Den danske forfatter Hans Kirk, har skrevet romanen "Dagplejerne" i 1936, denne roman er en tale i forbindelse med et rejsegilde for Høpners fabrik. Talen foregår på en kro, hvor arbejderne er med. Høpner starter sin tale med "Folkens"(6), som er en måde at tale på lige fod med folket. Fabrikken bliver fremstillet positivt i forhold til den jord, der var der før var: "Hvor der før laa en Skrænt med daarlig jord, som knap kunde give mennesker Udkommet, har vi rejst en Virksomhed, som kan give os alle det daglige brød."(7). Der er benyttet en del gentagelser, som "det daglige brød", "nyt liv" og "maskinen skal sørge for os". Høpner ved tilsyneladende godt, at arbejderne har haft en hård fortid og kan forsikre at "Maskinen skaffer Mad paa Bordet og giver os Klæderne paa kroppen.

Uden maskinen kan et moderne samfund ikke eksistere ... “ (8). For også at fremstille maskinerne, som en uundværlig ting for folket, så sætter han maskinerne op imod et samfund uden maskiner, som ikke kan eksistere. Man kan godt sige, at Høpner prøver ihærdigt at overbevise om, at disse maskiner er en væsentlig del af det "nye liv", og han forsikre arbejderne om, at så snart arbejderne vil holde maskinerne i gang, så vil det også komme dem til gode. "I har magt, men pas paa hvordan I bruger den”(9) - arbejderne har magten overfor maskinerne. Magt er et godt ord til, at manipulere folk med. Alle ønsker sig en magt i større eller mindre forstand. Og det er klart, at udslidte og utilfredse arbejdere gerne vil have del i magten. Høpner er realistisk og siger hvad fremtiden skal bringe, og det kan godt være et virkemiddel, som sørger for at give folkene tillid til, hvordan og hvorledes tingene skal foregå. For lige nu, er de måske en anelse forvirrede over situationen.
Hvis man kigger længere nede i teksten, kan man se hvordan talen bliver modtaget af folket. Det tydeliggøres at dagplejerne har et håb, et håb om et nyt og et bedre liv, hvor de ikke skal slide og slæbe for føden og tøj til kroppen. " ... ordene gaven mærkelig følelse af, at de betød noget, han snakkede så meget om, at de ikke måtte sætte maskinen i stå. De kunne altså sætte maskinen i stå" (10) - her er ansvaret og magten et tegn på, at de tænker, at maskinen måske ikke er en hel dum ide. Og hvis det skulle gå helt galt, jamen så er det måske bare at sætte maskinerne i stå. Håbet er med dem, og det kan måske ikke blive værre, end det har været. "vi skal ikke bare arbejde, vi skal samarbejde"(11) - han har virkelig noget at byde på, ham her Høpner.
Alt i alt, kan man se at Høpner med sine virkemidler og sin overtalelsesevne har en god indflydelse på arbejderne, og at de er klar til, at starte et nyt liv med maskinerne. Han formår at benytte sin retorik, og får det gjort på en overbevisende og måske lidt manipulerende måde. Meget god måde, at få folk til at arbejde for sig.

Til slut vil jeg kort sammenfatte, hvordan taler påvirker folk ud fra det jeg tidligere har fortalt. Altså, en tale skal indeholde personlig troværdighed, fornuft og følelse. Det er ifølge Aristoteles en opskrift på en overbevisende og tillidsfuld tale. For at skabe en god tale der er overbevisende og Hverken krænker eller andet, så er det også godt at kende virkemidler. Nogle mennesker er lette til at hoppe på den mest overbevisende tale, f.eks. den politik, der overbeviser bedst og har de bedste ting at byde på. Og hvilken tale gør det?
For os som mennesker er det vigtigt, at vi har tillid til folk, for at vi kan stole på, at vi ikke bliver manipulerede. Hvis personer, som i Kirks tekst, føler sig forvirrede og ikke ved hvad fremtiden bringer, leder de efter den bedste og mest realistiske fremtid og man leder efter en fortaler, der har fast ståsted og ikke springer fra, når han møder modstand .. Det kan man sige at Høpner, formår at tale sig frem til. Man kan på en måde også sige, at han får dem til at vende deres syn og tænke på en ny fremtid med håb forude. Han får dem til at arbejde for sig og det er måske pointen for at hans fabrik kan fungere?
Berit Holbek siger også så fint: "Sprog er magt og påvirker den måde, vi ser tingene på ...” (12) og det kan jeg i og for sig ikke andet end at give hende ret i. Tænk dig en ekstra gang om, når du har lyttet til noget du følte dig tiltrukket af. Tænk, som sagt, over de midler der bliver benyttet, hvad er farvet og hvad er ikke farvet? Er der hold i det talte, eller er der ikke? For man kan misbruge sin magt og sin mund, hvis blot man forstår at bruge den rigtigt.

(1): Hæfte l, tekst 3, side 9, linie 14 og 15
(2): Hæfte l, tekst l, side 5, linie 10 o g 11
(3) Hæfte l, tekst l, side 6, linie 46 og 47
(4): Hæfte l, tekst 2, side 7, linie 25 og 26
(5): Hæfte l, tekst 2, side 7, linie 11
(6): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 2
(7): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 4, 5 og 6

(8): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 11, 12 og 13
(9): Hæfte 2, tekst 4. side 4, linie 22 og 23
(10): Hæfte 2, tekst 4, side 5, linie 47 og 48
(11): Hæfte 2, tekst 4, side 5, linie 43
(12): Hæfte l, tekst 3, side 9, linie 13 og 14

Besvarelse B

Opgave 2. Introducerende artikel om retoriske virkemidler.

Du kan ikke være neutral...

”Han havde logos som udgangspunkt, fordi han er en blændende, vidende og klog politiker, men han formåede ikke at få noget mere billedrigt og noget med personlig gennemslagskraft ind over.” Således kommenterer Pernille Steensbech Lemeé på Mogens Lykketoft' intellektuelle tale for folket op til forrige valg. Talen er som sådan meget god, idet den betoner logos, som er bærende for fornuften og indeholder tydelige intellektuelle virkemidler, men da talen er mangelfuld på både ethos og pathos bliver dennes sammenhæng uhåndgribelig og uoverskuelig. De to sidstnævnte er vigtige begreber især i situationer som denne, da disse er med til at få talens niveau ned på et forståeligt og knap så kompliceret trin, idet de på hver deres måde får henholdsvis den personlige troværdighed i udsagnet frem samtidig med at det følelsesfulde kommer til sin ret.

Hvis vi ser nærmere på Ulla Dahlerup' tale til Dansk Folkepartis landsmøde, oplever vi hurtigt hendes bestræbelse på at blive bekræftet i at man på partiets vegne, med god grund føler svigt fra samfundets side, samtidig med at hun klart udtrykker deres fortsat opretstående position indenfor politik. Disse udtalelser understreger tydeligt brugen af pathos, da denne er udtryk for det følelsesfulde og som derfor får vores menneskelige følelser frem og dermed en medfølelse grundet den uretfærdige behandling af menneskeligheden. Ulla Dahlerup formår også gang på gang at få medfølelse fra lytter til denne tale, ikke kun fordi de lyttende som regel er tilhængere af partiet og hvad dette står for, men også grundet måden hun udtrykker sig på; *“.. folk i og omkring partiet blev stemplet som undermennesker, isoleret, hånet og tillagt alverdens dårlige menneskelige egenskaber”*. Heri bruger hun flere eksempler på skrækhistorier som partiet de senere år har været udsat for og gennemlevet, samtidig med at hun hver gang bekræfter hvordan partiet, og ikke mindst partiets leder; Pia Kjærsgaard, har rejst sig efter utallige krænkelser både på personer såvel som partiets holdninger.

"Sproget er magt og påvirker den måde, vi ser på tingene på. Går man ind for abort, taler man om "kvinders ret til at bestemme over egen krop”. Modstanderne kalder det for "retten til at slå liv ihjel”.

På denne direkte og udtryksfulde måde beskriver retoriker Jonas Gabrielsen sprogets betydning for os mennesker. Han beskriver meget tydeligt hvorledes sprogets vendinger kommer til udtryk og derudfra hvordan disse bliver opfattet af lyttere og læsere. I et forsøg på at stille to meninger op mod hinanden, er abort problematikken et godt eksempel, idet man på den positive side indenfor

dette ser det som kvindens ret til selv at kunne bestemme, mens man på den negative side ser det som en ret til at have mulighed for at dræbe et andet liv. Dette beskriver tydeligt den store forskel som hersker mellem positiv og negativ indstilling til tingene, idet de som er for abort aldrig ville udtrykke abort som et symbol på at slå ihjel, men derimod en mulighed for at fravælge.

Et tydeligt eksempel på brugen af ethos, ser vi blive beskrevet af Pernille Steensbech Lemeé, hvor hun udtrykker hvordan et menneske med megen ethos er et menneske vi alle ville indbyde i vores stuer, et menneske som på et plan vækker vores interesse og ikke mindst et menneske som udviser stor personlig troværdighed. Disse værdier mener Lemeé at Naser Khader er i besiddelse af, da han fra dag ét har fået mange danskere til at se på ham som en vidunderlig og charmerende person. Selvom Pernille Steensbech Lemee har mange positive udsagn tilovers for Naser Khader, er hun ikke tilfredsstillet, da hun tydeligt ser at ethos ikke er tilstrækkelig indenfor politikkens verden; *"Selv den stærkeste ethos skal suppleres med logos for at batte noget politisk"*.

"Du kan ikke være neutral. Enhver fremstilling peger i en retning".
Denne udtalelse kommer fra Jonas Gabrielsen, det er tydeligt at han er af den mening at lige meget hvor grundigt du forsøger at fremtræde neutralt, vil der altid være en fælde. Det mest tydelige bevis på at du ikke er neutral i din udtale er brugen af ord, ordene kan være alt fra nedværdigende, ondsindet og irritable til at være harmoniske, glædesstrålende og rosende. Udover disse tydeligt negativ- eller positiv betonede ord, kan der også være små og måske endda skjulte fælder som kan tildele dig en plads, enten på den positive eller negative side af den usynlige linie angående det diskuterede emne. Denne lille fælde kan være kraften hvorpå du udtaler de forskellige ord, såvel som fra at være stille og ubetydelige til at være stærke og frembrusende. Mange vil ikke ved første ørenlyd kunne tildele din udtale som positiv eller negativ, dette skyldes i stor grad de skjulte fælder, som både kan være skjulte for afsender selv, men som også kan være planlagte fra afsenders side, da denne så enten ønsker at forvirre modtager eller hvis afsender ikke ønsker konfrontation med sine synspunkter og holdninger.

Besvarelse C

Hvad er det egentlig de siger?

Hvad er forskellen på en arbejdsløs og en arbejdsledig, eller på når reggaesangerinden Natasja vil have Danmark tilbage og når Dansk Folkeparti vil have Danmark tilbage? Kan man manipulere *så* meget med sproget, at et begreb pludselig betyder det modsatte? Når politikere kommer med meninger, valgtaler og sågar "objektive" oplysninger, kan sproget drejes i så mange retninger at 2 plus 2 næsten giver 5.

I Flensborg avis kunne man den 19. december 2006 læse Berit Holbek Jensens artikel *En krig om ord*, hvori hun har ladet lektor ved RUC Rasmus Jønson og retoriker fra Copenhagen Business School Jonas Gabrielsen komme med deres syn på hvordan sprog og ordvalg virker på folk, og hvordan man kan bruge sproget til at manipulere med en virkelighedsopfattelse.
En måde at bruge sproget manipulerende på er ifølge Rasmus Jønson moderne politikeres brug af korte og fængende slogans, som de gentager ligeså mange gange det skal være. Han forklarer det ved, at politikerne får to minutter i tv til at får et budskab igennem til vælgerne, og derfor skal det

formuleres kort og præcist. Det er her, at mange vælgere danner deres mening om politikerne. Derfor der er jobs til spindoktorerne, som udformer de gennemslagskraftige udtryk, der bruges i kampen om vælgerne.

Sprog er magt

Jonas Gabrielsen udbygger det; *"Sprog er magt* og *påvirker den måde, vi ser tingene på. Går man ind for abort, taler man om "kvinders ret til at bestemme over egen krop". Modstanderne kalder det for "retten til at slå ihjel". Nogle siger "cigaret", andre "nikotinpind". Det navn man sætter på ting, afgør, hvordan man handler eller tænker".*

Han mener, at de navne man giver ting, har utrolig stor indflydelse på, hvordan vi opfatter virkeligheden, og at der i øvrigt bruges mere energi på at diskutere problemets navn end dets løsning. Når terrorangrebet på World Trade Center den 11. september sidestilles med japanernes angreb på Pearl Harbour under 2. Verdenskrig berettiger det således Bushregeringens krig mod terror.

"Enhver fremstilling peger i en retning." påstår Jonas Gabrielsen og mener dermed, at sprog ikke kan være neutralt, men altid vil være farvet af afsenderens holdning. Derimod kan man godt være mere eller mindre objektiv. Her er hovedsagen, at modtageren kan bedømme hvad der er objektivt, og hvad der er afsenderens holdning. I øvrigt kan partier af forskellig holdning komme med hver deres tolkning af de samme tal, hvorfor det kan være svært at afgøre hvem der er mest objektive i deres brug af helt konkrete oplysninger.

Han afslutter med at glæde sig over at faget retorik bliver mere og mere udbredt på gymnasier og højere læreanstalter, fordi han mener at det hjælper med til at kunne begå sig i det samfund vi lever i. Retorikken er nødvendig for at kunne forstå, hvad det egentlig er der bliver sagt.

Nysprog

Noget tidligere i 2006, den 23. april, bragte Politiken Jens Lenlers artikel *Med andre ord. .. ,* som starter med to forskellige bud på, hvordan det er at være udlænding i Danmark.

Den første fremstilling giver et ganske pænt billede; man får hjælp af udlændingeservice, man får starthjælp, man får aktivering. Man får en hel masse!

Den anden fremstilling viser en anden virkelighed, hvor ens sag først skal behandles af immigrationsmyndighederne. Hvis man så får opholdstilladelse, får man en væsentligt lavere ydelse end arbejdsledige danskere, skandinaver eller EU-borgere og bliver tvunget til at deltage i et af det offentlige udformet beskæftigelsesprojekt.

Dette er J ens Lenlers måde at introducere læseren til newspeak. Begrebet stammer fra George Orwells roman *1984* fra 1948, om et totalitært samfund inspireret af de totalitære samfund George Orwell selv var vidne til, f.eks. Sovjetunionen og Francos Spanien. I *1984* bliver krigsministeriet kaldt "Ministeriet for fred" og propagandaministeriet kaldes "Ministeriet for sandhed". Denne fuldstændigt omvendte betydning af ordene er et eksempel på newspeak. Formålet med newspeak er at styre folks tanker, for hvis man ikke har ordene til at tænke sin forbrydelse, så kan man heller ikke begå den.

I virkeligheden bruges det i høj grad af moderne politikere, som *" ... sminker en uskøn virkelighed til et punkt, hvor budskabet nærmest ender som det stik modsatte - men selvfølgelig uden at være ren løgn".* Starthjælpen til indvandrere i Danmark er jo ikke en hjælp, selvom idéen bag handler om at motivere folk til at komme ud på arbejdsmarkedet, så de kan indgå i det danske samfund. Det siger i hvert fald de politikere som udformede den.

Udhuling af demokratiet

Jens Lenler giver ordet til retorikprofessor på Københavns Universitet Christian Kock. Som forsker i politisk kommunikation har han samlet en liste over brug af newspeak hos moderne politikere. Og den bliver længere.

Han siger: *"Der er to problemer med newspeak. Det ene er, at folk faktisk bliver ført bag lyset. Det andet er, at de opdager, at de bliver ført bag lyset, og konkluderer, at man ikke kan stole på noget som helst. Ingen af delene er særlig hensigtsmæssige i et demokrati ".*

Det første problem er jo åbenlyst sandt; det *er* da dybt problematisk for demokratiet, at vælgerskaren igen og igen føres bag lyset. På et tidspunkt opdager man forhåbentlig at der er politikere som bliver ved med at forskønne den virkelighed man færdes i til daglig. Måske kan man ikke helt genkende den virkelighed, som politikerne beskriver, og så er det at mistilliden til de folkevalgte sætter ind. Det ses ofte som "politikerlede" hos folk som kynisk udtaler, at politikere ikke er til at stole på.

Christian Kock mener altså, at et overdrevent brug af newspeak og en for voldsom forskønnelse af virkeligheden gennem sproglig manipulation er med til at udhule demokratiet. Hvis vælgerne ikke stoler på at demokratiet virker, hvorfor så tage del i det?

Små forskelle i formuleringen

De to artikler siger meget det samme; at sproglig manipulation med folks virkelighedsopfattelse ofte bruges af de folkevalgte og at det kan være utrolig effektivt. Derfor er det utrolig vigtig at vælgerskaren gennem uddannelse, med særlig fokus på retorik, bliver i stand til at forstå hvad det er der bliver sagt. Ord har magt, og det skal man som vælger være klar over.

Under Nyrup var man arbejdsløs, hvis man ikke havde et job. Nu, under Fogh er man arbejdsledig. Som arbejds*løs* var man uheldig, ramt af samfundsforhold uden for ens kontrol. Som arbejds*ledig* står man til rådighed for arbejdsmarkedet og skal se at klippe sit hår og finde et arbejde og bidrage til samfundet i stedet for at snylte på det. Så små ændringer skal der til i et ord, før betydningen er en helt anden.

Tag nu den aktuelle sag om slagordene *"Gi' mig Danmark tilbage!"* overfor *"Gi' os Danmark tilbage!"*

Det første er den venstreorienterede reggaesangerinde Natasjas omkvæd på sit store radiohit.

Det andet er Dansk Folkepartis slogan i deres seneste angreb mod tørklæder.

Der ligger helt klart en meget stor betydningsforskel i to næsten ens sætninger. Det Danmark Natasja vil have tilbage, er det som hun mener højrefløjen har taget, og udelukkende bruger som nationalistisk propaganda, hvorimod Dansk Folkeparti vil have landet tilbage fra alle muslimerne, som kommer hertil med deres sære skikke og tvinger dansken til at indordne sig og lave bederum til dem. Dette er i sandhed en krig om ordene.

Kritiske vælgere

Når politikere kan tage et udsagn og vende betydningen fuldstændigt på hovedet, er det rigtig vigtigt at være vågen og ikke lade sig narre. For det fungerer som et marked, hvor de forskellige partier faldbyder deres holdninger med flotte kampagner og slogans i en grad så det minder om at se reklamer for det seneste vaskemiddel: "Prøv Ny Alliance med ekstra enzymer! Drøjere i brug og

bedre til at bevare farver end noget andet kendt mærke!"
Så længe der ikke foregår en reel debat om reelle problemer - og ikke bare navnet på problemet – skal man som vælger være ligeså knivskarp, som man skal være det som forbruger. Det lyder ikke umuligt. Vi har lært at være bevidste og kritiske forbrugere så hvorfor ikke også bevidste og kritiske vælgere

6. BEDØMMELSE AF DE TRE BESVARELSER

Nedenfor bringes samlede bedømmelser af hver af de tre besvarelser. Vurderingen peger for hver besvarelse på én karakter og argumenterer for denne såvel ud fra de fire kriterier som i en samlet afvejning, jf. ovenfor s. 7 om bedømmelseskriterier. Men det markeres samtidig, hvilken alternativ karakter der var i spil hos bedømmerne, og det søges forklaret, både hvilke argumenter der kunne fremføres for denne, og hvilke grunde der alligevel vejede tungest. Som enhver, der har bedømt tilsvarende stile, vil vide, er der overlap mellem de fire kriterier – og forhold, som bedst kan forklares ved at inddrage flere kriterier på en gang. Med det forbehold er bedømmelsen som hovedprincip struktureret sådan, at den følger hvert kriterium for sig for så at munde ud i en helhedsbedømmelse. Dog ikke strammere, end at et emne som komposition kan flytte fra 'form' til 'formidling'.

Bedømmelse af besvarelse A

Form: Skriftlig fremstilling
Generelt er opgaven præget af et udmærket flydende sprog. Opgaveskriveren har ikke problemer med at få skrevet noget, men snarere med at begrænse sig og undgå redundans: Der er en del tomgang i besvarelsen. De mange kommafejl (50 i alt!) bremser fremstillingens flow. Ikke blot forstyrrer de læsningen ved at skille neksus ad, men de kan også være meningsforstyrrende ("...hvad kræver retorik og på hvilken måde, kan man få en tale til at virke..."). I samme retning virker den gængse forveksling af kolon og semikolon (l. 47, 59). Et par fejl som manglende ord eller fejlskrivninger må nok regnes for sjusk snarere end uformåen (fx l. 3-4, …), således også titlen *"Dagplejerne*"! En ren detalje er de ortografiske fejl i gengivelsen af stort begyndelsesbogstav i substantiver i citater (l. 78f). Der er nogle grammatiske fejl, fx i brug af præpositioner ("analysere på en tale", at have "magten overfor maskinerne", "stå af for de borgerlige", "eksempel for en demokrat"), syntaks (l. 66) og bøjning (præsens-r, l. 85). Mere forstyrrende for kommunikation og klarhed er nogle eksempler på uklar brug af pronomen, særligt "man": Læseren må flere steder læse meget grundigt for at blive klar over, at ordet refererer til forskellige personer (fx l. 15, hhv. 23), nemlig snart taleren, snart tilhørerne, jf. også "vigtigt, at man [?] tænker over, hvad der egentlig bliver sagt i en tale" (tilsvarende l. 112f). Også andre fejl og uklarheder kan svække besvarelsen som kommunikation, fx en semantisk fejl som Lyngsies "udtale", begrebet "realistisk" (l. 34, 89) eller formuleringer som "at danne formidling", og at appelformerne "er utrolig vigtige for hinanden". Det sidste eksempel kan også pege på

besvarelsens uhensigtsmæssigheder af mere stilistisk karakter som fx stilbrud: hvad Lyngsie ”har gang i”, at ”det sagte (…) sætter sig fast” og andre eksempler på for løs sprogbrug, måske også som uklare genresignaler: Det analyserende oplæg er jo en skriftlig, ikke en mundtlig genre (”Altså, en tale skal...”, ”ham her Høpner”, ”Jeg har valgt, at vi nu skal analysere en tale”). Klicheer som ”i bund og grund” og ”det kan jeg i og for sig ikke andet end…” bidrager til fremstillingens redundans sammen med en tendens til dobbeltkonfekt (fx ”En talekunst og en veltalenhed”, ”metafor og billedsprog”, børnehavebørnene i en børnehave (l. 16), ”en tale til en modtager”, ”den sproglige tale”, ”hvordan og hvorledes”).

Formidling

Registreringen af sproglige problemer skal ikke skjule, at besvarelsen alt i alt får kommunikeret sit indhold på en nogenlunde rimelig og gennemskuelig måde. Rubrikken er enkel, klar og modtagerrettet. Emnet slås fast for målgruppen i indledningen, der også viser, hvordan besvarelsen er disponeret. Det ville dog være at foretrække, at besvarelsen *viste* denne disposition ved brug af mellemrubrikker, også for at understrege karakteren af skriftlig genre, jf. herom under Form. Som det er nu, synes besvarelsen næsten at have hele tre indledninger (l. 1f, 5f, 15f). Og selv om planen holdes, er hverken plan eller realisering overalt lige god: Besvarelsen breder sig og bliver upræcis, hvor den burde strammes – generelt i inddragelsen af stof fra hæfte 1 – og er ikke tilstrækkeligt fokuseret i slutningen. Dér findes også formuleringer, som formodentlig skal vise, at opgaveskriveren bestræber sig på at være modtagerrettet (”Tænk dig en ekstra gang om…”). Men langt at foretrække for den slags mere udvendige signaler (jf. også l. 10 og 51) er den art modtagerrettethed, der fx kommer til udtryk i skribentens udmærkede forsøg på at lave opsamlinger og delkonklusioner undervejs (l. 30f, 59f). Som nævnt er der sproglige træk i besvarelsen, der svækker dens fasthed som skriftlig genre. Man kunne jo mene, at brugen af noter virker modsat. Men derfor kan de godt synes uhensigtsmæssige med deres omstændelige linjeanvisninger. Under alle omstændigheder vil besvarelser *fremover* skulle tage hensyn til, at det ikke længere er en forudsætning, at læseren har kendskab til materialet eller har det foran sig. I stedet for referencer som ”tekst 1” bør der altid henvises med titel e.l. Det er et formelt krav, at besvarelsen klart angiver, hvilken opgave den besvarer. Det forsømmer besvarelse A.

Emnebehandling

Besvarelsen udviser allerede ved selve sin længde, der er klart over gennemsnittet, vilje til grundighed. Det samme ses ved, at alle tre tekster i hæfte 1 er inddraget. Men er det en fordel at gøre? Man kan næppe svare generelt, men her har det den allerede anførte konsekvens, at arbejdet med fællesteksterne kommer til at overskygge analysen af særteksten. Det er et væsentligt problem, ikke mindst i et analyserende oplæg. Nu er det rigtignok en afgørende pointe i den skriftlige eksamensform på hf, at kursisten ikke blot skal skrive om en tekst, men om et emne – her: hvordan taler kan virke på modtagerne. Derfor kan der være god mening i at søge perspektiveringsmuligheder til særteksten ud fra hæfte 1. Og besvarelsen har kvaliteter, både en udmærket grundforståelse og et vist overblik i sine bud på en sådan perspektivering eller bredere behandling af emnet. Problemet er som nævnt disponeringen, som er skæv. Der bringes for meget stof i spil, før vi kommer til kernen i oplægget. Herunder også stof, der ikke bliver brugt, fx udpegede virkemidler som ”metafor og billedsprog” og ”associationspræget sprog”. Besvarelsen

finder faktisk ikke på at analysere metaforbrugen i Lyngsies eller Høpners taler, skønt metaforen 'vi er alle i samme båd' og dens såkaldte framing (som udglatter klassemodsætninger) selvfølgelig er en del af kernekritikken hos Kirk. Tilsvarende får vi ingen eksempler på Lyngsies påståede brug af plus/minus-ord. Til gengæld viser analysen af Lyngsies tale en udmærket tekstforståelse, der også kommer til udtryk i en formulering som "Han taler til og med arbejderne" og i blikket for talens brug af vi-formen. Men den i sig selv fikse idé: at ville se de tre appelformer udfoldet i én triadisk sætning hos Lyngsie (jf. l. 59f) er nok mere søgt end fundet. Lyngsie-analysen munder ud i den utvivlsomt rigtige iagttagelse, at "han virkelig står inde for, hvad han siger". Her er jo en oplagt kobling til Høpners tale, som besvarelsen ikke udnytter. Overhovedet er analysen af Kirks tekst lovlig kort og overfladisk. Skribenten peger relevant på virkemidler som gentagelse og modstilling og skal også roses for at skelne mellem Høpners tale og folks modtagelse af den, jf. emnet. Men besvarelsen får ikke ekspliciteret en forståelse af tekstens intention så tydeligt, at man kan regne med, at målgruppen forstår den. Om skribenten selv forstår den, kan man endda være lidt usikker på: Det er ikke i tekstens ånd at sige, at Høpner har "en god indflydelse", eller at tillægge arbejderne den opfattelse, at "han har virkelig noget at byde på". Til gengæld kaldes Høpners form "måske lidt manipulerende". Det er i bedste fald for underspillet, og skribenten glemmer desuden at belægge påstanden. Men så hedder det meget rigtigt senere: "Han får dem til at arbejde for sig og det er måske pointen for at hans fabrik kan fungere?"

Faglig tyngde

Måske hænger den lidt usikre forståelse af Kirks tekst sammen med, at skribenten mangler relevant litteraturhistorisk viden – og historisk viden, jf. at titlen opfattes som *Dagplejerne* – som kunne understøtte en læsning af det politiske spor i teksten. Men der er samtidig en manglende metodisk tyngde i tekstanalysen. Ét er sætningen "denne roman er en tale"! Men besvarelsen opererer ikke med et begreb som fortæller og efterspører heller ikke en forfatterintention. Ligesom besvarelsen glipper oplagte koblinger til Lyngsie og undersøgelsen af metaforbrugen hos Kirk, glemmer den også at bruge sit eget (ganske vist uklare) begreb om "associationspræget sprog" – det kunne fx være koblingen af arbejde og religiøs diskurs i Høpners brug af udtrykket "det daglige brød". Den manglende faglige tyngde vedrører ikke alene den litterære side af faget. Opgaveskriveren siger fx "I Berit Holbek Jensens tekst … fremviser hun en tydelig kontrast [mht. omtale af abort]", men reelt er det jo den i teksten interviewede Jonas Gabrielsen, der her taler. Fejlen gentages l. 117. Det at kunne identificere stemmer og aktører i (også ikke-fiktive) tekster er en væsentlig danskfaglig kompetence og en del af redegørelses-kompetencen. Derfor må sådan en manglende præcision trække ned i bedømmelsen. En anden generel danskfaglig kompetence er dét at sikre, at der er overensstemmelse mellem et tekstcitat og den påstand, man fremfører om det. Det er ikke tilfældet, når besvarelsen refererer tekst 1 for at mene, at Pia Kjærsgaard har for lidt logos – og så belægger det med et citat, som omhandler hendes eventuelle etos-problem (l. 45f).

Sammenfattende vurdering

Måske især ved første øjekast kan besvarelsen med sin længde, sin stoffylde, sit flow i sproget og sin markerede fremstillingsbevidsthed berettige karakteren 7, som med 7-skalaens generelle

formulering ”gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler”. Ved nærmere eftersyn afslører der sig imidlertid som påvist en række svagheder, især i disponeringen af besvarelsen og i forbindelse dermed både i emnebehandling og faglighed. Disse svagheder er så væsentlige, at bedømmelsen i stedet bliver **4**. Den gives med 7-skalaens ord for: ”den jævne præstation, der demonstrerer en mindre grad af opfyldelse af fagets mål, med adskillige væsentlige mangler”. Den beskrivelse er selvsagt så bred, at man selv må finde ud, hvad de graduerende ord (”mindre”, ”væsentlige”) kan dække i det konkrete tilfælde. I hf-vejledningens karakterbeskrivelser er der ingen specifikation af 4-tallet, derimod af 7-tallet. Der angives nogle plusser og minusser i en prototypisk besvarelse, og det er indlysende, at fordelingen af godt og skidt kan se helt anderledes ud i en given besvarelse til 7. Men fx hedder det ”Der demonstreres god anvendelse af relevant danskfaglig viden, metode og terminologi samt evne til at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte”. Det lever besvarelsen her ikke ganske op til. Alt afhænger af vægtningen af bedømmelsens form- og indholdskategorier, og her vægter svagheden i besvarelsens kerneydelse (analysen) ret tungt. Men der skal ikke herske tvivl om, at 4-tallet er meget solidt!

Bedømmelse af besvarelse B

Form: Skriftlig fremstilling
Skribenten behersker et skriftsprog med en rimelig grad af korrekthed. De formelle sprogfejl er ikke besvarelsens største problem. Men det er et meget karakteristisk træk ved fremstillingen, at skribenten forsøger sig med en abstrakt, stedvis næsten kancelliagtig stil og unødigt komplicerede løsninger, der ofte ikke lykkes. Det medfører, at indholdet sine steder fremstår uklart, hvis ikke ligefrem uden mening (”en plads, enten på den positive eller negative side af den usynlige linie angående det diskuterede emne” eller slutningen, l. 51ff). Dette skaber formidlingsproblemer og svækker besvarelsens genrefunktion som introducerende artikel. Men det medfører også formelle fejl og svagheder. Syntaksen drives til en hypotaktisk kompleksitet og dybde, som skribenten ikke behersker, ved uhensigtsmæssige kløvninger og påhægtede ledsætninger ned til 3. grad (fx l. 6-9, 34-37). Utvivlsomt forbundet hermed er de mange tilfælde af sætningsbrud og konstruktioner, som ikke lykkes (”henholdsvis... samtidig med...”, ”[det] understreger… patos… og som derfor får… følelser frem”, ”både... såvel som”, ”da denne så enten ønsker at forvirre modtager eller hvis afsender ikke ønsker konfrontation”). En anden mulig følge er den inkonsekvente og mangelfulde tegnsætning. Der lægges ud med grammatisk kommatering, men efter dens regler rummer stilen 30 kommafejl (på under to sider), typisk som udtryk for manglende syntaktisk overblik. Flere steder øges uoverskueligheden, ved at to helsætninger forbindes med komma i stedet for punktum (l. 43, 45, 51). I stedet for kolon sættes semikolon (l. 17, 21). I stedet for genitiv-s sættes fejlagtigt apostrof (l. 3, 10). Til uklarheden bidrager upræcis og ubestemt brug af pronomener (fx l. 6-8, 14, 29-30: ”man” og ”indenfor dette”, 52: ”dette”), præpositioner (kommentere ”på”, krænkelser ”på” personer og holdninger), og adverbier (l. 19: ”Heri bruger hun...”, 49: ”hvorpå” for ’hvormed’). Det samme gør semantiske (m.m.) skævheder

som Dansk Folkepartis ”fortsat opretstående position”, ”udsagn tilovers for Naser Khader”, ”tildele din udtale som positiv” eller rimeligvis påstanden om, at Lemée ikke er ”tilfredsstillet” af Khader). Alt i alt må man sige, at de her anførte fejl sammen med dem, der yderligere er (kongruens, sammenskrivning m.m.), svækker stilens kommunikative funktion.

Formidling

Som nævnt skaber besvarelsens gennemgående tunge stil problemer for dens formidlingsevne. Man bemærker ellers som noget af det første, at skribenten har en klar formidlingsvilje og en ganske bestemt teknik at gøre det med. Der tages udgangspunkt i et (formodet centralt) citat fra tekstmaterialet – der så kommenteres og bruges som springbræt for en videre udfoldelse af emnet. I sig selv er dette en glimrende formidlingsteknik. Men besvarelsen kommer ufrivilligt til at demonstrere, at for meget af en god ting er en uting. Mønsteret af citat plus kommentar gentages igennem hele besvarelsen i en sådan grad, at den står i fare for at atomiseres til lutter mosaik. Tre faktorer bestemmer, om teknikken fungerer godt, hvis den skal bære en besvarelse: Om citaterne reelt er centrale. Om kommentaren evner at bruge dem fremadpegende. Og om de enkelte afsnit forbindes gennem passende overgange. På alle tre punkter har besvarelsen problemer:

Der mangler åbenlyst overgange mellem hovedafsnittene (før l. 10, 23, 34 og 42). Én afsnitsindledning synes ved første øjekast at have forbindende funktion: ”Et tydeligt eksempel på brugen af ethos, ser vi beskrevet...” (l. 34). Men emnet i det foregående har ikke været etos, men derimod omtrent det, som retorikere kalder framing. Og det umiddelbart efterfølgende *er* ikke eksemplet (og er slet ikke en ’beskrivelse’), som først konkretiseres fire linjer senere. Tekstlingvistisk og indholdsmæssigt fungerer dette ikke godt. Citatet om Lykketofts logos-brug, som indleder besvarelsen, kunne principielt nok have fungeret som anslag i en introducerende artikel om retoriske virkemidler. Det ville blot kræve, at kommentaren straks fokuserede på retorik som det overordnede emne og forholdt sig reelt introducerende til det. Men her går skribenten straks i detaljer med Lykketofts tale – i øvrigt uden at præsentere den tekst, citatet hentes fra, eller talens kontekst. Indledningen forbliver i det alt for indforståede og får tilmed ikke defineret sine nøglebegreber (jf. nedenfor om emnebehandling).

Det gælder helt generelt, at besvarelsen ikke lever op til genrekravene til en introducerende artikel. I den skal formidlingsaspektet i sagens natur stå særlig stærkt: Den skal tage den udenforstående i hånden og skabe interesse for emnet og overblik over det gennem en gradvis, progrederende fremstilling. Men ligesom det, der i besvarelsen kunne ligne et fængende anslag, viste sig at være et alt for partikulært og indforstået nedslag, så savner besvarelsen også en egentlig afrundende, overbliksmarkerende afslutning. Den slutter ikke, men holder bare op. Og der er undervejs ingen markering af progression – snarere kører besvarelsen i ring med sidestillede nedslag. Man savner også mellemrubrikker til at vise gangen i disponeringen. Hovedrubrikken har i sig selv en udmærket appelkarakter og korresponderer med det sidste citat, besvarelsen tager frem – som dog ikke er heldigt løsrevet fra sin sammenhæng. Men den passer dårligt til hovedemnet, som jo ikke er umuligheden af at være neutral, men derimod retoriske virkemidler med udgangspunkt i Ulla Dahlerups tale, der på ingen måde forsøger at være neutral. Det er tankevækkende, at der forholdsvis let kunne rettes op på mange af de her anførte mangler.

Emnebehandling

Med sit omfang på under to sider har besvarelsen ikke signaleret grundighed, og emnebehandlingen lader da også meget tilbage at ønske. Hovedproblemet er, at besvarelsen er dårligt fokuseret og disponeret forkert, så arbejdet med særteksten fremstår for tyndt og overfladisk. Her som ellers refererer besvarelsen indforstået og uden introduktion til den behandlede tekst. Redegørelsen for virkemidler i Ulla Dahlerups tale er yderst mangelfuld og upræcis og består ret beset i nogle få, tilfældige nedslag i teksten, som tilmed er dårligt forklaret. Der mangler dokumentation, og selv det ene citat, der bruges, bruges diskutabelt (l. 17). Bortset fra 'brug af patos' forbliver det ubestemt, hvad der skal forstås ved 'virkemidler'. Det kan diskuteres, om ikke skribenten uden i øvrigt at bruge nogle af ordene forveksler virkemidler med virkning, når det hævdes, at "Dahlerup *formår*... at få medfølelse fra lytter til denne tale". Forkærligheden for en dårligt behersket abstrakt skrivestil påvirker selvsagt også emnebehandlingen i retning af det meget upræcise, som når det hævdes, at talen viser "hendes bestræbelser på at blive bekræftet i at man på partiets vegne, med god grund føler svigt fra samfundets side", eller at talen skulle påvise" den uretfærdige behandling af menneskeligheden".

Heller ikke i besvarelsens øvrige dele er emnebehandlingen fyldestgørende. Der er en vis grundforståelse af appelformerne, men de defineres ikke præcist og som nævnt slet ikke overbliksskabende. Kommentarerne til de valgte citater viser i de fleste tilfælde, at deres hovedindhold er forstået. Men som vist fører det ikke frem til en sammenhængende behandling af det, der skulle være i fokus: retoriske virkemidler. Stilens tredje afsnit (l. 23-33) ender med at køre i ring. Og det sidste afsnit skifter fokus til det problem, at neutralitet er uopnåelig – pga. sprogets "fælder", et begreb, som resten af besvarelsen herefter cirkler om, på én gang redundant og dog uden at få klarlagt dets indhold. Særligt er skribenten optaget af spørgsmålet om en neutral udtale – man tror, der menes "udtalelse", men faktisk insisterer skribenten på betydningen af "kraften hvorpå du udtaler de forskellige ord, såvel som fra at være stille og ubetydelige til at være stærke og frembrusende". Således ender besvarelsen trods alt med at tale om retoriske virkemidler, men desværre ikke på nogen væsentlig måde eller i noget tilstrækkeligt overordnet og sammenhængende perspektiv.

Faglig tyngde

Besvarelsen dokumenterer ikke megen faglig tyngde. Det fremgår allerede af ovenstående. Der mangler tekstanalytisk metode, særligt føleligt i arbejdet med særteksten, som er meget overfladisk. Tilsvarende mangler der faglig viden, fx om virkemidler, som Ulla Dahlerups tale i høj grad inviterer til analyse af (metaforer, stilistiske figurer m.m.). Den manglende skarphed i definitionen af appelformer trækker i samme retning – ligesom den allerede påviste tendens til at fokusere på mindre væsentlige forhold. Besvarelsen røber også unøjagtighed i tekstforståelsen, fx når det hedder, at "man på partiets vegne, med god grund føler svigt fra samfundets side". Dahlerup udpeger selv mere præcist "venstrefløjen og de kulturradikale" som modstanderne. Den gennemgående manglende præcision i fremstillingen påvirker også indtrykket af fagligheden, som når det hedder, at aborttilhængere "aldrig ville udtrykke abort som et symbol på at slå ihjel".

Sammenfattende vurdering
Alt i alt har besvarelsen for få af den introducerende genres egenskaber. Der er ikke stærkt belastende problemer med sprogrigtighed. Men besvarelsen er præget af en for tung og ofte upræcis fremstilling. Der demonstreres en vis formidlingsbevidsthed, som imidlertid ender med at virke mod hensigten. Som komposition er besvarelsen for usammenhængende og indforstået. Den er ufokuseret og temmelig overfladisk, allermest i behandlingen af særteksten, hvor den burde være grundigst, også selv om det ikke er et analyserende oplæg. Og den har væsentlige faglige mangler. Samlet set må besvarelsens niveau bedømmes som "tilstrækkeligt", dvs. **02**, som gives for "den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål". I den vejledende karakterbeskrivelse hedder det om karakteren 02: "Sproget er præget af tilstrækkelig sikkerhed i syntaks og sprogrigtighed, men med adskillige tyngende fejl og manglende præcision. Fremstillingen savner argumentation og har kun i tilstrækkelig grad fokus og sammenhæng. Der demonstreres i ringe grad formidlings- og mediebevidsthed samt evne til at kommunikere hensigtsmæssigt. Emnebehandlingen, herunder behandlingen af det inddragne tekstmateriale, er meget mangelfuld, men dog tilstrækkelig. Der demonstreres usikkerhed i anvendelse af danskfaglig viden, metode og terminologi." Det kan udmærket gælde som karakteristik af den foreliggende besvarelse.

Bedømmelse af besvarelse C

Form: Skriftlig fremstilling
Besvarelsen er præget af et fint flydende sprog, der udmærker sig ved både klarhed og vitalitet. Skribenten har fuld kontrol over sit sproglige repertoire og formår at variere ordvalg og syntaks. Fx beherskes et hypotagme som "et af det offentlige udformet beskæftigelsesprojekt", og længere sætninger med adskillige tilknyttede ledsætninger, der angiver logiske underordningsforhold, afløses af en kort, prægnant sætning. Den indledende spørgesætning følges op af endnu én, men varieres så til fremsættende. Små detaljer viser besvarelsens fine sans for præcision. I den indledende sætning ("Hvad er forskellen på en arbejdsløs og en arbejdsledig, eller på når...") ville mange glemme det sidste "på". I den rationelt fremstillende stil underbygger flere virkemidler den logiske analyse, fx gennem syntaktisk sidestilling ("Han mener, at…, og at…") og tydeliggørende brug af adverbier ("således", "Derimod" m.fl.). Tonen er saglig, men rummer også plads for det appellerende (indledningen igen), for en direkthed i udtrykket ("Tag nu den aktuelle sag…") og for et mere personligt og humoristisk udtryk, hvor de beskrevne holdninger mimes i en diskret sproglig karikatur ("Som arbejdsledig står man til rådighed for arbejdsmarkedet og skal se at klippe sit hår …", "muslimerne, som kommer hertil med deres sære skikke og tvinger *dansken* til at indordne sig og lave bederum til dem" (kursiveret her)). Kursiv bruges med en klar emfatisk og tydeliggørende virkning ("arbejds*løs*, arbejds*ledig*"). Og der sluttes med en fin punchline. Kun tegnsætningen er noget mangelfuld: Der er 27 kommafejl, kolon og semikolon forveksles som sædvanligt (l. 17, 38, 63, 73). Der er nogle få andre formelle

fejl (fx i sammenskrivning, bøjning (l. 74), kongruens, forkert brug af pronomener (l. 21: man/vi, l. 84: sit)) og et par åbenlyse fejlskrivninger. Det kan diskuteres, om afsnitsdelingerne falder i for tæt stime o. l. 36f og 82f. Men alt i alt er sproget særdeles velfungerende.

Formidling

Som det ofte er tilfældet, følges niveauet af sprog og formidlingsevne ad. Rubrikken er klart fængende og følges op af en glimrende manchet, som begynder i det helt konkrete, varierer det og dernæst løfter det op i et bredere perspektiv. Faktisk allerede en lille "trailer" på hele artiklen. Artikelpræg og -kvalitet er netop det, besvarelsen har, også ved brugen af klare mellemrubrikker, som fint dækker afsnitsindholdet. Man kan diskutere, om det ville være mere stringent at have én mellemrubrik for hver af de to behandlede artikler. Men selv om afsnittet "Udhuling af demokratiet" fortsætter det foregående afsnit om "Nysprog", der jo overhovedet er særtekstens emne, så tilføjer den ekstra mellemrubrik også et nyt aspekt, som artiklen siden følger op på. Og da gennemgangen af tekst 3 jo meget naturligt begynder før første mellemrubrik, er artiklen reelt også på dette punkt ganske konsekvent. Besvarelsen er meget omhyggelig med at give nøjagtig og instruktiv præsentation af tekster og skribenter. Der udvælges relevante citater og egne eksempler, som alle får en præcis, opfølgende kommentar. Fremstillingen er overalt klar, fint sammenhængende og meget bevidst om sin læser, jf. fx "Tag nu den aktuelle sag ..." (l. 82f), hvor artiklen fornemt binder sløjfe tilbage til anslaget. Og lidt efter inddrages fint titlen på tekst 3 i sætningen "Dette er i sandhed en krig om ordene". Til de eksempler på besvarelsens personlige tilskud, som blev nævnt ovenfor under Sprog, kan føjes endnu et, der igen vidner om vitalitet og originalitet: "Prøv Ny Alliance med ekstra enzymer!" – en analogi, som følges op og udbygges i slutningens pointerende paralleldannelse mellem kritiske forbrugere og kritiske vælgere. Her kan man tale om en artikel, der ikke bare holder op, men virkelig slutter. Alt i alt viser artiklen en høj grad af formidlingsbevidsthed og evne til klar og fængende kommunikation.

Emnebehandling

Skribenten har behandlet emnet med udmærket grundighed og med klar sans for fokus. Straks efter manchettens tændsats gives en præcis definition af artiklens centrale problemstilling (l. 8-9). I de følgende afsnit demonstrerer skribenten sin glimrende evne til at give en klar redegørelse, baseret på en præcis tekstlæsning, en klar lokalisering af synspunkter og stemmer i teksterne og en sans for det væsentlige. I flere tilfælde tilføjer skribenten selvstændigt en udlægning og præcisering af udsagn og synspunkter hos de refererede skribenter (fx l. 23-25 og 26ff). Udlægningen kan have karakter af en selvstændig tænken videre over emnet – uden at den måske helt tilstrækkeligt er markeret som sådan – og kan få helt prægnante formuleringer: "hvis man ikke har ordene til at tænke sin forbrydelse, så kan man heller ikke begå den". Med fin sans for redaktion sammenklipper skribenten to forskellige steder i tekst 3 (hæfte 1, l. 16f og 31f) og får dem til at hænge godt sammen.

Imidlertid er der også modgående tendenser. Dele af redegørelsen følger teksterne lovlig tæt, så den kan blive en anelse omstændelig og tekstbundet (fx ln 36f) og også nærme sig afsmitning (fx l. 32f). Dette røber sig tillige i en detalje i besvarelsen: "Som forsker i politisk kommunikation har han samlet en liste over brug af newspeak hos moderne politikere. Og den bliver længere" (l. 57f). Sætning to er fint anbragt. Men faktisk kopierer skribenten her tekst 6,

hvori det hedder: ”Han forsker i politisk kommunikation og samler eksempler på moderne newspeak i både Danmark og USA. En liste, der vokser”. Sammenligningen af de to artikler gør for lidt for at få de forskelle, der trods alt er, til at træde frem. Derved bliver den debatteren af synspunkterne, som er et karakteristisk træk ved den argumenterende genre, knap så udfoldet som ønskeligt, selv om man ikke skal overse, at den også fandt sted undervejs i redegørelsen. Til gengæld foretager besvarelsen på udmærket vis en sådan perspektivering, som også er et genretræk. Det sker dels gennem det allerede fremdragne eksempel, som modstiller ordene arbejds*løs* og arbejds*ledig* og forklarer forskellen (man kan diskutere, om dette eksempel hører til diskussion eller perspektivering). Dels ved den fint pointerende sammenstilling af sangerinden Natasjas og Dansk Folkepartis næsten enslydende slagord, der fungerer med helt modsat betydning. Og endelig ved slutningens opsamling, der inddrager læseren i en aktualiserende spidsformulering. Her og et par andre steder kommer skribentens holdning klart til syne. Det er ikke noget krav i en argumenterende artikel, men en mulighed – modsat i den tidligere genre ’diskuterende artikel’ (som i parentes bemærket var eksamenskravet til den foreliggende besvarelse).

Samlet set har emnebehandlingen således fine kvaliteter, men også visse begrænsninger.

Faglig tyngde

Som allerede vist vidner besvarelsen om stor faglig dygtighed. Skribenten er en god og præcis tekstlæser, vælger citater og eksempler med klar bevidsthed om væsentlighed og brugbarhed og formår at kommentere relevant og stort set fyldestgørende. Dog er der steder i teksterne, som kunne invitere til yderligere kritisk diskussion, fx ved tydeligt at inddrage det standpunkt i tekst 3, at retorik forstået som manipulation ”ikke (er) det, vi lærer vores elever”. Det må besvarelsen have overset, for den behandler kun retorik som manipulation. At dét er emnet, betyder jo ikke, at diskussionen om det ikke skal både registrere og debattere forskellige holdninger til det. I perspektiveringen kan man, måske lidt pedantisk, efterlyse den præcisering, at betydningsforskellen mellem de to slagord om Danmark (l. 1f og 82f) jo i vidt omfang beror på konteksten og ikke som hævdet er en ”betydningsforskel *i* to næsten ens sætninger” (kursiveret her).

Sammenfattende vurdering

Der er tale om en besvarelse på et højt niveau. Velformuleret, modtager- og formidlingsbevidst, fokuseret, gennemgående ret grundig og dygtig. Den har ganske afgjort kvaliteter, som peger mod topkarakteren 12: ”den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, men ingen eller få uvæsentlige mangler”. De få mangler, besvarelsen har på det sproglige plan, kan man sagtens bestemme som uvæsentlige. Den karakteristik kan man derimod næppe bruge om svaghederne i henseende til emnebehandling. Til den absolut fremragende præstation hører en mere fuldstændig opfyldelse af fagets mål og opgavens kernekrav. Her bliver det altså afgørende, dels at besvarelsen stedvis forfalder til det for tekstbundne, dels at den ikke i endnu højere grad diskuterer forskelle mellem de centrale synspunkter i materialet. Samlet bliver vurderingen således **10**: ”den fortrinlige præstation, der demonstrerer omfattende opfyldelse af fagets mål, med nogle mindre væsentlige mangler”. Men 10-tallet er særdeles solidt.

BILAG 1:

KURSISTVENLIG OVERSIGT OVER PRØVEGENRERNE I SKRIFTLIG DANSK

	Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
Hvad skal du især gøre?	Analysere og fortolke Anvende fortolkningen til at belyse emnet	Skabe interesse for emnet Præsentere og skabe overblik over emnet	Redegøre for og eventuelt sammenligne synspunkter Debattere synspunkterne og perspektivere dem
Hvad skal du altid gøre?	Indføre læseren i emnet Behandle særtekst og fællestekst(er) Anvende tekstlæsningen til at belyse emnet		
Du må desuden gerne	Supplere med andre tekster i hæfterne 1 eller 2, med tekster fra undervisningen eller egen læsning Supplere med egen viden og egne erfaringer		
Typiske opgaveformuleringer	1. Skriv et analyserende oplæg til et HF-hold om et emne 2. Som en del af besvarelsen skal du behandle en særtekst og inddrage fællesmateriale	1. Skriv en artikel i en avis eller et tidsskrift om et emne 2. Som en del af besvarelsen skal du behandle en særtekst og inddrage fællesmateriale	
Afsender	En HF-kursist på A-niveau i dansk	En danskfagligt velfunderet og alment orienteret skribent	
Modtager	Et HF-hold	En almenkulturelt interesseret læser	
Modtagerforudsætninger	Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere		
Opgavenummer	Anføres altid		
Henvisninger til tekster i opgavehæfterne	Nævn forfatter, titel, årstal, avisnavn og dato. Henvis ikke til teksternes numre		
Henvisninger til tekster uden for opgavehæfterne	Nævn så vidt muligt forfatter og titel m.m.		
Linjetal ved citater	Brug citater, men undlad linjetal		
Noteapparat	Brug eventuelt	Brug ikke	
Rubrik (overskrift)	Formuler selv en informativ rubrik	Formuler selv en fængende rubrik	
Underrubrik eller manchet	Brug gerne		
Mellemrubrikker	Brug gerne		
Layout (billeder, spalter, farver...)	Brug eventuelt – indgår ikke i bedømmelsen		
Faktaboks	Brug eventuelt		

Karakteristiske formuleringsformer

Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
”Formålet med dette oplæg er…” ”I analysen vil jeg navnlig se på sprog, fortæller og symboler…” ”Fortolkningen har store perspektiver…” ”Konklusionen er, at…”	”Vi har alle været ude for…” ”Dette fascinerende eksempel er på mange måder typisk...” ”Her rejser der sig nogle meget påtrængende spørgsmål...” ”Det er således karakteristisk for hele dette emne…”	”Der er to modstridende synspunkter i debatten…” ”Argumentationen bygger på…” ”Det vigtigste argument er… ” ”Dette synspunkt kan uddybes…” ”Der er for mig ingen tvivl om…” ”Set i et andet perspektiv kan man sige…”

BILAG 2:

JUSTEREDE OPGAVEFORMULERINGSARK TIL TIDLIGERE UDSENDTE SÆT

På de efterfølgende sider bringes justerede opgaveformuleringer til følgende opgavesæt:

- maj 2006 (2HF061-DAA)
- august 2006 (2HF062-DAA)
- maj 2007 (2HF071-DAA)
- maj 2008 (2HF071-DAA)

Justering af opgaver fra skriftlig dansk HF maj 2006 (2HF061-DAA) (gældende fra sommereksamen 2009)

Tema

Tekster og billeder i hæfte 1 og 2 handler om forholdet mellem fantasi og virkelighed i forskellige former for eventyr: folkeeventyr, kunsteventyr, computerspil m.m.

Opgaveformuleringer

Du skal besvare én af opgaverne 1-3. Anfør opgavens nummer, og formuler selv en overskrift som led i din besvarelse.

Opgave 1
Skriv et analyserende oplæg til et HF-hold om eventyrgenren.
Som en del af besvarelsen skal du analysere og fortolke H.C. Andersens eventyr (tekst 4).
Du skal desuden inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 2
Skriv en argumenterende artikel til avisen om, hvordan børn og unge bruger og påvirkes af forskellige former for eventyr.
Som en del af besvarelsen skal du redegøre for og debattere de centrale synspunkter i Else Marie Nygaards artikel (tekst 5) og i Bruno Bettelheims tekst (tekst 3).
Du kan inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 3
(Der vil fra og med eksamensterminen maj 2009 altid blive stillet tre opgaver: et analyserende oplæg, en introducerende artikel og en argumenterende artikel. Efter justeringen af opgavegenrerne findes kun to opgaver til sættet fra maj 2006).

Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere

Justering af opgaver fra skriftlig dansk HF august 2006 (2HF062-DAA) (gældende fra sommereksamen 2009)

Tema

Teksterne i hæfte 1 og 2 handler om sproglig fornyelse, f.eks. gennem påvirkninger fra andre sprog, ved nye generationers søgen efter identitet og ved kunstnerisk kreativitet.

Opgaveformuleringer

Du skal besvare én af opgaverne 1-3. Anfør opgavens nummer, og formuler en overskrift som led i din besvarelse.

Opgave 1
Skriv et analyserende oplæg til et HF-hold om sproglig kreativitet.
Som en del af besvarelsen skal du analysere og fortolke Klaus Rifbjergs tekst (tekst 4) med særlig vægt på, hvordan sproget bruges til at tegne et portræt af en ungdomsgruppe.
Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 2
Skriv en argumenterende artikel til avisen om ændringer i det moderne danske sprog.
Som en del af besvarelsen skal du gøre rede for synspunkterne i Frits Bredals kronik (tekst 5). Desuden skal du debattere og perspektivere synspunkterne.
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1.

Opgave 3
Skriv til et almenkulturelt tidsskrift en introducerende artikel om sproglige nydannelser i dansk.
Som en del af besvarelsen skal du karakterisere Henriette Lind og Lotte Thorsens romanuddrag (tekst 6) med særlig vægt på sammenhængen mellem sprog og personskildring.
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1.

Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere

Justering af opgaver fra skriftlig dansk HF maj 2007 (2HF071-DAA) (gældende fra sommereksamen 2009)

Tema

Teksterne i hæfte 1 og 2 handler om forholdet mellem skønlitteratur og journalistik, herunder om fortællende journalistik, hvor journalisten/forfatteren bruger litterære virkemidler.

Opgaveformuleringer

Du skal besvare én af opgaverne 1-3. Anfør opgavens nummer, og formuler en overskrift som led i din besvarelse.

Opgave 1
Skriv et analyserende oplæg til et HF-hold om forholdet mellem fiktion og fakta i journalistik.
I besvarelsen skal du analysere og fortolke Johannes V. Jensens artikel (tekst 4).
Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 2
Skriv en argumenterende artikel til avisen om fortællende journalistik.
Som en del af besvarelsen skal du gøre rede for de vigtigste synspunkter i Susanne Nielsens artikel (tekst 5). Desuden skal du debattere og perspektivere synspunkterne.
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1.

Opgave 3
Skriv til et almenkulturelt tidsskrift en introducerende artikel om den skønlitterære forfatter som journalist.
Som en del af besvarelsen skal du karakterisere skrivemåden i Kirsten Thorups og Thomas Bobergs artikel (tekst 6).
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1.

Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere

Justering af opgaver fra skriftlig dansk HF maj 2008 (2HF071-DAA) (gældende fra sommereksamen 2009)

Tema

Hæfte 1 og 2 handler om, hvordan man kan bruge sproget til at påvirke, herunder til at overbevise eller manipulere. Materialet giver eksempler på og diskuterer sprogbrug og retoriske virkemidler, bl.a. i politisk sprog.

Opgaveformuleringer

Du skal besvare én af opgaverne 1-3. Anfør opgavens nummer, og formuler en overskrift som led i din besvarelse.

Opgave 1
Skriv et analyserende oplæg til et HF-hold om, hvordan taler kan påvirke modtagerne.
Som en del af besvarelsen skal du analysere og fortolke uddraget af Hans Kirks roman (tekst 4).
Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 2
Skriv til et almenkulturelt tidsskrift en introducerende artikel om retoriske virkemidler.
Som en del af besvarelsen skal du redegøre for centrale virkemidler i Ulla Dahlerups tale (tekst 5).
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1.

Opgave 3
Skriv en argumenterende artikel til avisen om sproglig manipulation.
Som en del af besvarelsen skal du gøre rede for de centrale synspunkter i Jens Lenlers artikel (tekst 6). Desuden skal du debattere og perspektivere synspunkterne.
Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1.

Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere